

Модуль 1. «Страдиварі» освітнього процесу – особистість освітянина?

Лекція 11. Особистість викладача – ключовий чинник успіху на освітянській ниві?

Якщо поглянути на зміст курсів підвищення кваліфікації, науково-методичні публікації, семінари-тренінги тощо, то неважко помітити, що 9 із 10 зосереджені на педагогічних техніках. Суть таких рекомендацій зводиться до гасла: «Використайте цей рецепт і буде вам освітянське щастя!». Проте, коли вчитель починає втілювати «рецепт», то виходить щось недолуге та неприродне. Чому так?

Згадаймо, що всі ми родом із тоталітаризму чи посттоталітаризму, а там із правилами життя і, тим більше, освіти справи були суворі: жодних відхилень, жорстка регламентація, «середній учень», «стандартні методи та прийоми навчання». Панував механістичний, відірваний від умов, підхід до освіти. В освіті панували рецепти для навчання уявного «середнього учня». А користуватись цими рецептами мав уявний «середній педагог». Ніхто не замислювався над тим, що будь-які інструменти, які застосовуються без урахування конкретних умов можуть виявитися абсолютно неефективними. В цьому контексті процитуємо професора С. Кові: «Жодні прийоми чи техніки не будуть ефективними, якщо вони не будуть спиратися на позитивні якості особистості».

Або ще яскравіше він ілюстрував цю думку: «В остаточному підсумку наша сутність красномовніша за все, що ми кажемо і робимо. Усім нам це відомо. Є люди, яким ми довіряємо без вагання, бо знаємо їхній характер». На думку С. Кові, людина постійно випромінює свою сутність - те, якою вона є, а не те, ким вона хоче здаватися.

І тут, з моєї точки зору, варто провести аналогію із психотерапією. М. Литвак, приміром, стверджував, що психотерапевт виступає як таблетка, оскільки саме завдяки особистісному впливу лікаря відбувається лікувальний ефект. Отже, сам психотерапевт є ліками. А далі автор розмірковує так: якщо таблетка зіпсована, то вона не допоможе, навіть може нашкодити. Так само і педагог: його особистість, його морально-етичні якості, розумові здібності тощо, тобто його особистість, є основною дієвою речовиною в освітньому процесі.

Таким чином, жодні педагогічні техніки не допоможуть, якщо відсутня високодуховна особистість вчителя. Варто пам'ятати, що педагогічні техніки, методики - це явище завжди другого порядку, яке за відсутності високодуховної особистості вчителя, самі собою марні для

освітніх цілей. Відтак вчителю слід перейматися власним особистісним розвитком, поглиблювати духовний, філософський вимір своєї особистості. Вкрай важливо читати філософську, психологічну, педагогічну та методичну літературу та обмірковувати її; брати участь у фаховому спілкуванні, в тому числі, у робочих групах педагогів, що працюють в одному класі або академічній групі.

До прикладу, я завжди намагався піднятися над рецептурним рівнем методики навчання і замість загальних правил пропонувати кілька локальних правил. Це формулювання штибу: якщо..., то... За одних умов діємо у такий спосіб, за інших - в другий. Саме тому мої праці радше для творчих вчителів, які хочуть і можуть думати. Виконавців мої праці дратують, їм не хочеться напружувати свої звивини.

На завершення процитуємо німецького фізика XVIII ст. Георга Ліхтенберга: «Книга – наче дзеркало. І якщо в нього дивиться мавпа, то з нього не може визирнути образ апостола».